Учѣте ся брати мои
Думайте читайте

И чужому научайтесь
Свого не цурайтесь.

СВОБОДА

„Въ своей хатѣ своя правда

И сила и воля“
Шевченко.

ЧАСОПИСЬ ДЛЯ РУСКОГО НАРОДА ВЪ АМЕРИЦѢ И ОРГАНЪ „РУСКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА“.

Рôкъ III. | Шамокінъ, Па. Четвергъ 7-го Падолиста 1895. | Число 35.

Вôдъ Редакціи.

Щобъ наша „Свобода“ стала интересною для всѣхъ Русиновъ-Американцѣвъ, то потреба, щобъ нашѣ Братя зô всѣхъ плейзôвъ подавали намъ точнѣ и правдивѣ вѣсти, якъ найчастѣйше. Найважнѣйше, то вѣсть про те, якъ робота йде, яка платня, кôлько треба робôтниковъ новыхъ, кôлько есть въ тôмъ, або въ тôмъ плейзѣ нашихъ Русиновъ? Кôлько есть Братствъ, кôлько членôвъ; коли мітінґи вôдбувають ся, що радять на мітінґахъ; якѣ порядки въ рускôй громадѣ — хто зôставъ скалѣченый въ фабрицѣ и т. д. Все то можуть намъ нашѣ письменнѣ Братя списати — або головнѣйше и телеґрафічно донести, а мы за телеґрафъ заплатимо на мѣсци.

Редакція.

Шамокінъ 7. Падолиста.

Черезъ нашу байдужнôсть мы ще позаду.

Дальше.

Щобъ отворити очи нашимъ людямъ въ тôй справѣ и щобъ на будуче не дались увести пустою и безпôдставною балаканиною премудрыхъ Ивановъ, зацофанцѣвъ, обскурантôвъ, ретроградôвъ, ноторичныхъ дураковъ и поклонниковъ заплиснѣлыхъ утопій: „най буде якъ бувало“, обширно поговоримо о конечнôй потребѣ брати американьскѣ паперѣ и мати право горожаньске, а не бути вѣчными тулачами на вôльной землѣ, але вôльными горожанами, съ повнымъ правомъ користати зъ даной свободы въ хосенъ державы и для власного свого добра.

Въ слѣдуючôмъ числѣ „Свободы“ постараемъ ся обяснити нашимъ родимцямъ въ якъ найприступнѣйшимъ и легко до зрозумѣня способомъ: що значить брати американьскѣ паперѣ, якѣ користи зъ нихъ тутъ въ Америцѣ, яку вартôсть мають въ старôмъ краю де, коли и въ якôмъ видѣ. А поки що, уже на передъ вôдзываемъ ся до нашихъ землякôвъ, щобъ брали американьскѣ паперѣ и ставали въ ряды тутейшихъ горожанъ и тымъ робомъ причиняли ся до вспôльного громадского добра, особенно робôтничои клясы, на котрôй полягае весь добробытъ цѣлои державы, въ котрôй живемо и нарѣкати не можемо о насущный хлѣбъ. Днѣ за днями, а лѣта за лѣтами йдуть, минають и все на свѣтѣ творить ся щось нового, змѣняеть ся, переобразуесь. Суспôльнôсть йде смѣлымъ крокомъ на передъ въ своихъ бажаняхъ, вымогахъ и въ пониманю правдивого людского житя. Америка незавсе буде мати отвертѣ дверѣ для еміґрантôвъ изъ старого краю. Земля не розширяеть ся, а людей що день то бôльше прибувае. Прійде часъ, що такъ само буде тѣсно жити въ Америцѣ, якъ нынѣ въ старôй Европѣ.

Блаженъ мужь, котрый буде мати американьскѣ папери въ кишени: Незнати якѣ ще острѣ права выйдуть проти еміґрації.

Въ кождôмъ майже селѣ знайдеть ся такій чоловѣкъ, котрого зовуть другѣ люде: приблудою, заволокою, бурлакомъ, волокитою и безъ найменьшои пôдставы и причины съ погордою поглядають на такого и при якôй будь нагодѣ обкидують его своими насмѣшками не зважаючи, що сиротѣ небозѣ зъ жалю горохомъ котять ся слезы по лици. Доки такій зайда, бѣдолаха тяжкою працею по наймахъ у господарôвъ не придбае якого гроша и не споможе ся о яку-таку хатину хоть край села и не осяде разъ на все у тôмъ селѣ, маючи конскрипційный нумеръ, то дотля не перестануть нимъ погорджати въ селѣ и за нѣщо мати у громадѣ.

Такъ само дѣеть ся съ кождымъ темнымъ, непросвѣченымъ простолюдиномъ, прибувшимъ до Америки зъ старого краю задля заробку на кусень хлѣба.

Коли тôлько приплыве корабель зъ нужденными еміґрантами до американьскои пристани, то саме перше еміґраційнѣ урядники и комісарѣ, колишнѣ жиды вунучарѣ, а нинѣ повбиранѣ урядники въ американьскій мундуръ — насмѣвають ся зъ бѣдныхъ еміґрантôвъ, збиткують ся надъ ними и гôршь нѣмои скотины, обходять ся зъ бѣдолахами. Наколи лишень першимъ крокомъ ступивъ добровôльный изгнанець зъ рôдного краю на американьску землю, то-вже чуе себе заволокою, приблудою и мовчки зносить наругу и посмѣшки бо не може высказати своей нужды и горя, даже нема и кому, бо всѣ скоса глядять на него, наче не на чоловѣка.

Такій нещасный новоприбувшій роботяга на хлѣбъ насущный, стаесь зъ першихъ днѣвъ свого тулацтва рабомъ, хоть на вôльнôй американьскôй земли, помимо того, що повна свобода кождого приходячого есть забезпечена пôсля волѣ безсмертного Вашінґтона, отця отчины и поборника, покровителя правъ порабощенои люцкости пристарѣлою европейскою кастовостию и буцѣмъ божою властію постановлеными узурпаторами и вѣнчанными головами — себѣ то земскихъ богôвъ, котрыхъ тронъ пôдпертый міліонами багнетôвъ при схилку девятнайцятого столѣтія, зъ вступленемъ двацятого столѣтя рухне, роспадеть ся и слѣду не буде.

Славна американьска конституція забезпечаюча рôвне право для всѣхъ, есть мертвою буквою на паперѣ для несвѣдомого еміґранта. Зъ него дре все те, що хто може: фармеръ купуе го до роботы вôдъ жидôвского аґента майже за безцѣнъ — а опôсля скориставши зъ працѣ его рукъ, выганяе мовъ собаку, щобъ не заплатити за его мозолу и працю. Зъ кôлькома бараболями (комперами) въ кешенѣ взятыхъ крадькома що фармеръ не знавъ, пустивъ ся нашъ невôльникъ еміґрантъ за роботою до фабрикъ. Дôставъ роботу и робить до нинѣшного дня. Але нещасна его доля вѣчного заволоки и тулача Всюда и днесь его обсмѣють, набють, покервавлять и наче собаку проганяють чи то юниністы чи такъ звана партія: know nathing-ôвъ, що хотѣлибъ згладити зъ лиця землѣ всѣхъ, що не мають тутейшого обывательского права и гнанѣ бѣдою зъ свого рôдного краю, принимають ся робити наче чорный вôлъ, за кôлька кводрôвъ и черезъ тое псують интереса тутъ уродженого робôтника и дають потугу капиталистамъ смѣяти ся изъ всякихъ страйкôвъ, де и черезъ те судьба, та доля робôтникôвъ погôршаеть ся вôдъ року до року.

Забралобъ се богато часу и працѣ описати докладно нужденне положене нашого робôтника не маючого права тутейшого обывательства и яко бурлака, заволока, не одно лихо мусить перетерпѣти, не одну чорну годину зневажаня и кривды пережити.

Але не кождый еміґрантъ зносить, та терпить таку бѣду и пониженє, наколи прійде сюда до Америки. Жидъ, нѣмець, англичанинъ, шведъ, французъ — суть уже дуже добре поинформованѣ зъ книжокъ писаныхъ въ ихъ мовѣ: о стосункахъ, якѣ суть въ Америцѣ. Такимъ людямъ звѣсно усе: де яка земля добра пôдъ фарму, де якѣ фабрики, якъ стоить торговля, якій промыслъ, або занятіе найбôльше поплачуе, якѣ права обывателѣвъ, якій рядъ въ державѣ, якѣ податки и за що, кто може отворити якій бізнесъ и чи треба мати дозволенє вôдъ власти. Зъ помѣжь того всего, тримае такій напередъ освѣченый и овсемъ поинформованый еміґрантъ — за найважнѣйшу рѣчь брати Американьскѣ паперѣ и стати узнанымъ правнымъ горожаниномъ, щобъ опôсля смѣло користати зъ обывательскихъ правъ и вôльностей.

Нашъ рускій, такъ само и словацкій, якъ и другѣ такѣ бѣдою зъ родимыхъ гôръ и зъ курныхъ хатъ — не посѣдае того попередного знаня свѣта и людей и протое своимъ власнымъ та тяжкимъ досвѣдомъ приходить, по довгôй блуканичѣ и будучи сто разъ ошуканымъ, до розуму: що ему треба скинути зъ себе огидну назву бурлака, а стати законнымъ горожаниномъ той державы въ котрôй живе и користати свободно зъ тыхъ правъ, якѣ тая держава надае своею конституціею.

Брати Американьскѣ паперѣ и набуте горожаньскихъ для себе правъ, лежить въ интересѣ такъ самои державы, якъ и того що стараесь о тіи же паперѣ.

Въ интересѣ кождои державы лежить: мати якъ найбôльше число чесныхъ, працовитыхъ, освѣченыхъ, характерныхъ горожанъ, свѣдомыхъ своихъ правъ и обовязкôвъ и готовыхъ въ кождôмъ разѣ нести свое майно и кровь на престолъ вôтчины, наколибъ держава була въ небезпечности стратити свою независимôсть, свою свободу, свои права, свôй добробытъ. Съ такихъ-то людей мае держава хосенъ, бо горожанъ свѣдомый своихъ правъ, въ котрыхъ користае и обовязкôвъ, котрѣ точно выповняе, запевняе супокôй въ суспôльности, де въ супокою кожда ягниця крепе собѣ лучшу будучнôсть и живе по люцки пôдъ прапоромъ свободы и рôвного горожаньского права для всѣхъ, котрѣ належито вмѣють користати зъ того божого найбôльшого дару, то есть зъ вôльности.

Дальше буде.

Заплатили пренумерату за „Свободу“:

Shamokin, Pa.

Чест.	Іосифъ Куликъ	$1.00
„	Теодоръ Федько	2.00
„	М. Лабовскій до краю	3.00
„	Іоаннъ Ставискій	1.00

South Betlehem, Pa.

Чест.	Іоаннъ Коцуръ	$1.00

Shenandoah, Pa.

„	Юрій Вретякъ	2.00

Olyphant, Pa.

„	Димитрій Кузякъ	1.00

Mt. Carmel, Pa.

„	Теодоръ Хомякъ	1.00

Lansford, Pa.

„	Юрко Дроздякъ	2.00

Адміністрація „Свободы“.

SVOBODA

(LIBERTY.)

Weekly Paper

The only Russian political Newspaper published in this Country; circulating in all parts of the United States and Canada, wherever the Russian language is spoken.

Published at 144, South Franklin str; Shamokin, Pa. of each week by the Svoboda Publishing Co.

ADVERTISING RATES:

One inch per annum...	$ 10.00
„ „Six months. „	6.00

All comunications should be addressed to:
„Svoboda" Printing Office
144 S. Franklin, str,
Shamokin, Pa.

Предплата рôчна	2.00
До старого краю........	3.00

Всѣ дописи и грошѣ просимъ высылати пôдъ адресу:
To "Svoboda" Printing Office
144 S. Franklin, str.
Shamokin, Pa.

Наша газета выходить що тыждня въ Четверъ.

Entered the post office at Shamokin, Pa. as second class mail matter.

УВАГА.

Хотячи приступити до „Союза" най посылають вступне и мѣсячне до касіера.

Mr. Gr. Chylak
Olyphant Pa.

И увѣдомити секретара пôдъ адресою.

Rev. Nestor Dmytriw
Mt. Carmel, Pa.
P. O. Box. 599.

ВѢСТИ ЗЪ АМЕРИКИ.

— Въ Ansonia, Conn. поженили ся: Демко Бородовичъ, Антонъ Декля, Михаилъ Ковтко и Иванъ Павликъ — всѣ брали слюбъ у О. Гр. Грушки въ Jersey City, N. J. — До того мѣста прийшло зъ краю, зъ села Бортне кôлька дѣвчатъ и хлопець.

POTTSTOWN, PA.

— Пятьохъ мужчинъ, котрі хотѣли ѣхати въ ночи до Phoenixville, а не мали грошей уплатити тікеты, ввôйшовши до потягу, выняли револьверы, загнали кондуктора въ кутъ ваґону, и такъ перетримали его черезъ цѣлу дорогу. Заѣхавши на мѣсце, высѣли зъ ваґону и пропали въ темрявѣ ночи.

— Канадійцѣ, мѣшанцѣ расы французкои и англійскои, суть дуже плôдными народомъ. Недавно въ провѣнціи Quebec вышло право, що отець 12 дѣтей одержуе безплатно 100 акрôвъ землѣ. На пôдставѣ того права роздѣлено 174,200 акрôвъ, помѣжь 1,742 родинъ, котрі мали повне право до того. Въ Канадѣ сутъ численні родины, що мають по 30 дѣтей. Оденъ отець зажадавъ 300 акрôвъ землѣ, бо мавъ 36 дѣтей. А знов якійсь батько вымовлявъ ся, що мае доперва 17 дѣтей, бо жена доперва скôнчила 30 лѣтъ житя. Розумѣе ся, що мусѣли тамъ бути и близнята и трояки. Наші Русины, якбы мали добре що ѣсти, то певно заробили бы по 100 акрôвъ землѣ!

ВѢСТИ ИЗЪ СТАРОГО КРАЮ.

Оденъ важный моментъ въ исторіи сегорôчныхъ выборôвъ въ Галичинѣ.

Хто слѣдивъ уважно рухъ выборчій въ Галичинѣ — не мôгъ не добачити однои великои змѣны, яка зайшла въ руху житя політичного нашихъ Братôвъ.

Мы привыкли були до нынѣ мѣряти повѣты въ Галичинѣ мѣрою силъ интеллігентныхъ въ данôмъ повѣтѣ. Тѣ силы интеллігентні надавали фарбу житя и товариского и руху просвѣтного и борбы політичнои. А головнымъ моторомъ того житя була до теперь наша интеллігенція духовна, наші священники. Тѣ священники, що вôдограли величезну культурну ролю въ вôдродженю духовôмъ Русинôвъ. На кождôмъ поли народного вôдродженя стоять священники, якъ свѣточі народні. Просвѣта народна, штука, наука, поступъ въ житю політичнôмъ Русинôвъ, усе то до недавна було дѣлôмъ майже выключно священникôвъ. Сыны нашихъ священникôвъ прислорили Русинамъ велике число свѣтскои интеллігенціи, котрои бракъ давав ся вôдчувати на кождôмъ кроцѣ. Яко одинока заможна интеллігентна кляса, спомагали священники всякй выдавництва, и майже лишь ихъ силами двигалась література малоруска. Найбôльші вороги священникôвъ голосно признавали великі заслуги священникôвъ; навѣть Ив. Франко, радикалъ, помѣстивъ цѣлый рядъ статей въ Kuryjer-і Lwowsk-ôмъ по звѣсной напасти ґр. Баденього на руске священство, выказуючи кольосальні заслуги священникôвъ для рускои суспôльности въ Галичинѣ. — Нынѣ справы взяли иншій оборотъ.

Найлѣпшимъ доказомъ суть сегорôчні выборы до сойму. Якъ давнѣйше ставали священники сильною фалянґою до борбы зъ противникомъ політичнымъ, такъ нынѣ бачимо лишь одиницѣ, рѣдки одиницѣ, що стоять плече въ плече зъ народомъ за ихъ интересы. Дежь подѣлись другі? Що за причина того звороту? Щобъ бути щирымъ, треба признати природність сего обяву. — Але пошукаймо за причинами. — Мы подѣлимо священникôвъ на 4 катеґоріи, що до вѣку. Перші, то ветараны зъ 40. рокôвъ, другі зъ 60., треті зъ 70, а послѣдні, то вже молодше поколѣне.

Ветеранôвъ, помѣжь котрыми вызначаесь характеромъ О. Стеткевичъ и еще кôлька другихъ, не много полишилось на народнôй нивѣ. И вѣкъ ихъ не потому и выхование не згôдне зъ нынѣшнымъ духомъ часу. Одже они тотй наші старі праведники полишились въ тѣни — най молодші роблять, кажуть они — на нихъ теперь черга. А тѣ молодші, выхованцѣ 60. рокôвъ, выхованцѣ самого горячого часу, бо вôдродженя національного у Русинôвъ — тотй справдѣ пôйшли троха дальше, але ихъ кроки не були поставлені на трѣвку почву. Націоналізмъ у нихъ влѣзъ и въ католицку церковь, въ ихъ найблизше прибѣжище, яко священникôвъ, а се чейже неможливе. Мілітаризмъ католицкои церкви нѣякъ не стерпить ґрупъ, котрі бы автономічно схотѣли собою заряджати и для того всякй змагання на тôмъ поли такихъ людей, якъ Танячкевичъ, Чернецкій и др. не могли принести пожаданыхъ успѣхôвъ. Добра була ся опозиція свого часу на чолѣ незабутного характерника О. Йосифа Занчкôвского але се була опозиція ad hoc, безъ дальшихъ позитивныхъ користныхъ наслѣдкôвъ. Священники зъ 60. рокôвъ вôдограли и въ житю політичнôмъ Русинôвъ вызначну ролю — шкода тôлько, що представителя тыхъ священникôвъ О. Д. Танячкевича не спромоглась Золочѣвщина перевести въ послы. Але що говорити про той повѣтъ — вôнъ мизерный матеріяльно, а гидкій морально.

Живѣйша роля въ житю народнôмъ, припадае для священникôвъ зъ 70. рокôвъ. Они выхованй вже бôльше культурно, свѣтово, не заскорупленй въ рамки партійні, тѣсно національні. Головными робôтниками того часу суть ОО. Давидякъ и Негребецкій. Хоть люде иншихъ переконань політичныхъ и етноґрафічныхъ, однакъ кôнцево сходять ся зъ собою. Оденъ силою арґументаціи, другій силою и плôдностію здоровыхъ проектôвъ стоятъ свѣжою силою серѣдъ народнои роботы. Годѣ поминути и ОО. Городецкого тай Чапельского. О. Городецкій не звычайно щира душа и спосôбный талантъ — тôлько не продуктивный, якъ загалъ Рутеньцѣвъ — а О. Чапельскій влѣзъ въ канонѣки, замешкавъ въ св. Юрѣ — то поминай, якъ звали! А якбы сей чоловѣкъ бувъ здавъ ся на село, помѣжь народъ — не буденна себѣ була сила — колижь Барвѣньскому захтѣло ся его мати въ конзисторіи, а чоловѣкъ галицкій не въ силѣ оперти ся всякôй нуждѣ. Тай такъ въ коротцѣ вытлядають патріоты-священники въ 70. рокôвъ.

Лишають ся еще священники зъ 80. рокôвъ, тай молодше поколѣне. Ихъ-бы можна схарактеризовати однымъ почеркомъ пера, але годѣ! Не хочемо, щобъ хто назвавъ американьско-руску журналистику безпощадною — мы хочемо трошка довше задержатись надъ сею добою, бо она и справдѣ характеристична. Вызначныхъ талантôвъ годѣ шукати, крôмъ кôлькохъ мѣрныхъ талантôвъ літерацкихъ, якъ Дан. Лепкій, О. Бобикевичъ Йосифовичъ и др., але силъ дѣйсныхъ, живыхъ, не знаходимо. Вже 90. роки, въ наслѣдокъ живѣйшого руху серѣдъ суспôльности рускои выдали и бôлше число живѣйшихъ и талантлившихъ людей. Вôдгомонъ подѣй житя свѣтового втискавъ ся хотя-нехотя въ муры семинарицкй и запалявъ серця и душу молодыхъ корифеѣвъ, котрі выйшовши зъ тыхъ мурôвъ вынесли зъ собою голосний протестъ противъ безправя, неволѣ, гнету, пониженя людского достоинства — одымъ словомъ вышли молодй люде, свѣдомй своеи свѣтовои задачѣ, свѣдомй того, що жите дѣйсне принесе имъ въ дарѣ, а чого они вôдъ того житя галицкого можуть надѣятись.

Дальше буде.

Потреба епископа для американскихъ Русинôвъ.

Часопись „Przegląd Wszechpolski" такъ пише въ справѣ американьскихъ Русинôвъ: Число Русинôвъ въ Америцѣ подають на 200.000. Справдити его трудно, але се певно, що оно не малѣе, а противно бôльшати буде. Тымъ то, а найпаче супротивъ покусъ, на якй выставлені американьскі Русины зъ стороны аґентôвъ московскихъ, що разпоряджують и богатыми фондами и припадаючими до серця людови проектому иконами и богатыми приборами церковными, котрі присылають зъ Россіи, супротивъ двохъ православныхъ епископôвъ, що резидують въ Санъ Франціско и Чікаґо, котрі рукъ не загнули, очевидна е потреба утвореня епископства гр.-кат. руского въ Америцѣ. Доси священники руск. кат. суть пôдчинені епископамъ латиньскимъ, въ котрыхъ діецезіи перебувають. — Преосв. митрополитъ Сембратовичъ мае ѣхати до Риму зъ нагоды заложеня черезъ Льва XIII. новои колеґіи въ Римѣ выключно призначеной для Русинôвъ. Мы певні, що поруши ть у св. отця також потребу установленя гр.-кат. епископства въ Пôвн. Америцѣ для Русинôвъ. На католицкихъ місіяхъ неразъ дуже дрôбна громадка вѣрныхъ мае осôбныхъ епископôвъ, котрі обнявши въ ново утвореной місійной діецезіи пастирскій урядъ, застають клиръ зъ кôлькохъ священникôвъ зложеный и ажь старанями своими число его побôльшають.

Торжественне посвящене церкви въ LANSFORD, PA.

вôдбуде ся величаво дня **28-го Новембра н. ст.** (въ Четверъ). На се велике, церковне и народне торжество маю честь запросити, въ имени моимъ, въ имени церкви, якъ також въ имени цѣлои мѣсцевои рускои громады, всѣхъ дооколичныхъ рускихъ священникôвъ, Братства рускй, якъ також всѣхъ щирыхъ Русинôвъ.

О. Гавріилъ Мартякъ
душпастырь въ Лансфордъ, Па.

ДНѢСТРОВИ КРУЧѢ.

О. Федьковича.

Конець.

VI.

Доки се у Омановой хатѣ дѣялось, то у Клѣщуковой иншй речѣ велись, зовсѣмъ иншй. - Старый Клѣщь сидить собѣ конець стола та люльку курить, а Никифоръ на припѣчку невôдъ лагодить, тай самъ до себе усмѣхаесь.

„Гмъ", каже Клѣщь по хвили, вытрясаючи попѣвъ зъ люльки, — „Тимофій Соболь выйшовъ сегодня на сѣмъ день на урльопъ, — А гарный хлопакъ зъ него выбравъся, нѣщо й казати: — Мôгъ бы менѣ за дружбу бути!"

„„Маруся бы анѣ разъ не гнѣвалась!"" каже Никифоръ смѣючись.

„Якъ то Маруся?!" — крикнувъ Клѣщь зъ офукомъ, хиба Соболь до неи яке дѣло мае?!"

„„То вы не знаете, що они обое вже давно кохають ся?! — Ха, ха, ха!... Гарный зъ васъ дворникъ, коли и те незнаете, що вже воробцѣ по стрихахъ цвиринькають! — Ха, ха, ха!

„Се ложь!!!" — крикнувъ Клѣщь, скочивши зъ лавы якъ опареный, — се неправда!!!"

„„Най буде про мене и неправда, а менѣ що до того? — Але я що знаю — то знаю!..."

„А тыжь менѣ чому се давно не сказавъ? — Таже ты знавъ, що я Марусю хочу брати?"

„„Абожь вы мене пытали, якъ до Марусѣ у старосты йшлисьте?""

„Доводу! — або ти заразъ шию вкручу якъ воробцеви!!! — Доведи!!!"

„„А якъ вамъ доведу, що тогды буде?""

„Тогды най Оманъ свою пышну донечку для жовнѣря тримае, а не мôй свѣтъ невъ вяже, мôй, того Петра Клѣща, що на его славу ще и запороха змазы не знала!..."

„„Теперь вы и справдѣ говорите, якъ Петро Клѣщь, що и зъ офицеромъ бы за честь не мѣнявъ ся! — Але чи сему лишь правда буде?""

„Коли не правда, то мя убій довбневъ. — каже Клѣщь, здоймивши обѣ руки якъ до присяга д'горѣ.

„„Тожь идѣть завтра заразъ по обѣдѣ на хрестареву скалу, тай тамъ сховайтесь, але такъ, абы васъ нѣхто не видѣвъ. — Тамъ ждѣть, хотбы и до вечера! — А коли не найдете такъ, якъ я вамъ казавъ — тогды даю вамъ волю, зô мновъ робити що хотѣти, про мене и зъ Хрестаря мене стрôмголовъ у днѣстрову кручѣ трунути!""

„О!!!..." ажъ зарувъ старый Клѣщь неначе той туръ розъюшеный. — „Але и Оманъ мусить зô мною, абы вôдтакъ старый не сказавъ, що я на его доньку напасть кладу!..." А се сказавши, ухопивъ кучму зъ клинка тай пустивсь у двери, а вжежь до Омана бѣгчи.

„„Стôйте, неню!!!"" каже Никифоръ, зупиняючи старого. — „„Вы що се хочете робити?! — То вы думаете, що Оманъ ажъ до завтра по полудню степить, та заразъ такого галасу не наробить, що Маруси не до сходу зъ Тимофіемъ буде?""

„Але щожъ менѣ робити?" — пытае Клѣщь заклопотаный.

„„Ждѣть ажъ до завтра пополудню, доки Маруся на прохôдъ выбересь, а тогды ажъ кличте Омана, та идѣть зъ нимъ манивцями, щобъ васъ нѣхто не видѣвъ, на Хрестареву скалу"".

„Твоя правда, сыну", каже Клѣщь, шпуривши шапковъ у кутъ, а самъ тевкнувшись на лаву конець стола. — Никифоръ узявъ капелюхъ, тай выйшовъ нишкомъ зъ хаты, усмѣхаючись якъ той лисъ, коли ему мудре яке дѣло вдалось.

VII.

Цѣла Божа Недѣленька була тиха та ясна, та красна, та тепла, звычайно, якъ то опередъ Ивана. — Отжежь мы заразъ такой по обѣдѣ зôбрались зъ Марусею тай пôйшли до хрестаревои кручѣ. — А той Хрестарь стоить собѣ великій та жасный, та надъ Днѣстеръ похиливъ ся, а пôдъ нимъ запѣнене чорне плесо такъ ся и крутить!... ажъ страшно якось дивитись!...Але берегъ красный, цвѣтный-цвѣтный, зеленый; — неширокимъ лугомъ стоить по яворови, по березѣ, по дубови, а поузъ луга тягнесь густа дôбрсва, якъ та рута зелена. — О, краснежъ оно, красне то днѣстрове побережье!... абы лишь не той жасный Хрестарь, та не не та чорна круча!...

„Ты щось невесела, Марусю?" — кажу я.

„„Менѣ важко, Насте! дуже важко!...""

„Та чогожь, Марусечко? — Заразъ предсѣ побачишь твого Тимофія..."

„„Мôй Тимофій!... милый мôй Тимофій!..."" защебетала Маруся мовь той соловейко въ лузѣ; „„а може баба брехала; може вôнъ—""

„Не брехала, мое ты золото!" обôзвалось зъ-за явора, и въ хвильку Маруся горнулась до свого Тимофія.

„О, Марусенько! мое ты серденько, насъ нѣхто вже не розлучить на сѣмъ свѣтѣ!..."

„„А може и розлучить!!!"" гукнуло зъ найвысшои маковицѣ хрестаревои скалы. — Мы глипъ — а се стоить Оманъ зъ рушницею, а коло него Клѣщь, оба жаснй та червонй, якъ два настоящй каты. — „„Прочь вôдъ нерозумнои дѣвчины!!!"" ревнувъ Оманъ далѣй, неначе той дикій звѣрь, що ажъ луна по дôбровѣ розляглась.

„Насъ двоихъ и смерть не розлучить, не то що ты, нерозумный дѣду!" вôдповѣвъ Тимофій згорда, горнучи зомлѣлу Марусю до себе.

Бухъ!!! Бухъ!!! грянуло двѣчи зъ Оманового креса. — Тимофієва вôйскова шапка, прошита двома кулями, бризла далеко. — Никифоръ выбѣгъ безъ капелюха зъ дôбровы, та обзирае товариша, чи го яка куля не трафила. — Тимофій и я припали коло безталаннои Марусѣ, що неначе мертва на травѣ лежала. — Оманъ набивае у друге свôй карабинъ. — Ажъ туть наразъ: шугурррръ!!!... Круча заревѣла, фалѣ зъ шумомъ бризли д'горѣ, що ажъ насъ зросили, а цѣлый той бôкъ хрестаревои скалы, що Оманъ зъ Клѣщемъ на нѣй стоявъ, пропавъ зъ ними обома у чорнôмъ плесѣ Днѣстра, а пропавъ безъ вѣсти до сегоднѣшнои днины!

VIII.

На другій день три панотцѣ, якъ три голубы сивй, правили панахиду надъ хрестаревовъ кручевъ, правили похоронъ, правили парастасъ, „безъ труны и безъ ямы", якъ то у пѣсни спѣваютъ. — Стара Оманиха давала порядокъ, усе спокôйна, усе блѣда, якъ той ярый вôскъ, усе тиха, якъ та великомучениця. — Народъ стоявъ доокола кручѣ, та плакавъ собѣ нишкомъ, але ревне. — Маруся лежала у горячцѣ, я и обходила. — Никифоръ сидѣвъ коло хорого Тимофія, та плакавъ на свôй нерозсудокъ; бо се вôнъ и по Тимофія писавъ, и бабу Гапу до Марусѣ посылавъ, и Клѣща зъ Оманомъ назирцѣ натроюдивъ. — Але вôнъ се зовсѣмъ инакше думавъ, а иначе сталось; — бо вôнъ такъ думавъ: якъ старый Клѣщь узрить, що Маруся зъ Тимофіемъ любить ся, то — якъ чесный чоловѣкъ — зовсѣмъ еи зречеся, а старый Оманъ чи по воли, чи по неволи — буде мусѣвъ Марусю за Тимофія дати. — А тымъ часомъ...

У рôкъ. — Зновъ три священники, якъ три голубы сивй, правили парастасъ надъ днѣстрововъ кручевъ за упокôй душѣ Максима и Петра, що ихъ тѣла пôдъ хрестаревовъ скаловъ спочивали „безъ труны и безъ ямы". — Народъ зновъ стоявъ доокола, та нишкомъ плакавъ. Стара Оманиха зновъ давала порядокъ, якъ тогодъ, усе собѣ тиха, блѣда, покôрна. — Тимофій зъ Никифоромъ стояли пôдъ оламкомъ Хрестаря, та молились Богу. — Баба Гапа вешталась коло Оманихи, але вже въ новôмъ фезѣ, бо старому вражій индикъ таки не подарувавъ, ажъ доки го въ шматочки не рознѣсъ.

А я зъ Марусевъ? — Убиралися до святого слюбу, що мали брати по полудню: Маруся зъ Тимофіемъ, а я зъ Никифоромъ.! —

Пѣсня руского майнера.

Було колись у насъ поле,
та жиды забрали.
Були колись у насъ волы,
та дешево продали.

Оженили молодого,
тай на пустой хатѣ
И казали: теперь сыну
почини газдувати.

Що чинити, що робити,
въ одих хлѣба взяти?
Нанявъ ся я у жидиска
гонты выробляти.

Сиджу въ лѣсѣ, тешу, стружу —
а жѣнка складае.
О холодѣ, о голодѣ,
ажъ ся серце крае.

Ой! погана се робота
у жида служити.
Ахъ! Боже мой милостивый!
якъ на свѣтѣ жити?

Вотъ, знайшли ся добри люде,
мудру раду дали;
Грошей менѣ позычили,
тай ѣхать казали.

Въ далекую Америку,
чрезъ широке море.
Тамъ затопишь, вѣщували
свою бѣду горе!

У недѣлю, въ ранцѣ рано,
мы зъ селомъ працались.
Якъ до церкви на утреню
дзвонити почали.

Загуркотѣвъ изъ села возъ,
дзвоны все дзвонили.
Пѣснь працальну, далекую
намъ то голосили.

Горы мои роскинени!
зелени Карпаты!
Хаты бѣдни, похилени,
коли-жь васъ витати?

Таки думки снулись менѣ,
у моей головѣ,
Якъ велѣли трену рушать,
бо вже всѣ готови.

Куда везли и где везли?
того вже не знаю.
Ажъ въ Гамбургу зупинялись,
то все памятаю.

Въ томъ Гамбургу, въ новъ жидовскомъ,
ждали насъ агенты.
Якъ вороны обступили,
кричать, чи машь центы?

Рано вставши, невмывались,
креста непоклали,
Якъ злодѣѣвъ чрезъ улицю
до шифу насъ гнали.

Що тамъ люда було того?
Богъ лишь святый знае!
Зо всѣхъ сторонъ сего свѣта,
хто ихъ одгадае?

Були Шведы, були Нѣмцѣ,
були также Фіны,
и Словаки и Мадяры,
були и Литвины.

Були Поляки и Словаки;
зъ Руской, зъ польской страны —
Були жиды россійскіи,
Мадяры — циганы.

Вся та бранжа повлѣзала,
на шифъ величезный —
Съ накунками, съ тлумаками,
Се бувъ видъ чудесный!

Засвистали, затрубѣли,
дали волю парѣ.
Мы рушили въ день погодный;
на небѣ нѣ хмары.

Незабавомъ, страшни бурѣ
на мори гулялють,
Якъ ти мыши въ „цвишендеку"
гуртомъ укрывають.

Кождый клякавъ до молитвы,
хоть мала дитина;
Бо подумавъ: ось ту мой гробъ,
морская глубина.

Дванайцять днѣвъ, столько ночей —
на шифѣ плывали.
Не разъ не два бючись въ груди,
смерти сподѣвали.

Ажъ на конець, було зъ рана
мы землю узрѣли.
Всѣ упали на колѣна,
Богу пѣснь воспѣли.

Хвалажъ Тобѣ Христе Боже,
за той даръ великій!
Що привѣвъ еси Ты насъ,
у той край далекій.

Доме родный, доме родный!
батьковска хатино!
Жѣнко моя дорогая,
Милая дитино!

Понадъ горы, понадъ море,
къ вамъ лину думкою,
Бо вы менѣ предъ очима;
не маю спокою.

Якъ згадаю, то заплачу
горкими слезами,
Що насъ дома розлучили,
горами, водами.

Подъ землею я працюю,
Свой гробъ я копаю,
Щобъ вамъ хату поставити —
у родному краю.

Ломись скало! сипъ ся угле!
не зъ горы, но зъ боку,
Поможь Боже доробити
до нового року.

Потомъ пойду у край родный,
у родненьке село,
Тамъ зъ женою, зъ дитиною
стану жить весело.

Гр. Гр.

НОВИНКИ.

— Въ Олифантѣ забило въ майнахъ Василія Мѣзка, родомъ зъ Боднарки въ Галичинѣ. Небôщикъ лишивъ жену и дѣти въ краю, а не належавъ анѣ до Братства, анѣ до „Союза".

Вѣчна єму память!

— Въ Mt. Carmel потовкло въ майнахъ Ивана Грицка. Потовчене не есть небезпечне. Есть надѣя, що въ короткôмъ часѣ прійде до здоровля. Хорый належить до Братства и до „Союза".

— Звѣстный цѣлому свѣтови артистъ Падеревскій, зъ роду Полякъ, заѣхавъ опять до Америки и буде выступати зъ концертами по найбôльшихъ мѣстахъ. Въ Ню Йорку выступить 9. и 12. падолиста. Въ Філядельфіи выступавъ 6. надолиста. Познѣйше объѣде значнѣйшй мѣста, якъ Boston, Buffalo, Pittsburg, Baltimore, Chicago, San Francisco и другй.

Кôлько есть газетъ въ пôвн. Америцѣ?

Передъ 100 роками було всего газетъ 38, а теперь выходить ихъ 20,000, а мѣжъ ними 2000 щоденныхъ.

Чорный Полякъ.

Въ Піттсбургу повила Полька чорненького сына, нѣбы мурина. — Не знати, чи шляхтичь, чи собѣ звычайный чорный Полякъ?

ВСЯЧИНА.

Лѣсы, то жите людей, говорить професоръ Kippenbaum зъ Берлѣна. — Зъ великимъ зачудованемъ приходить вôнъ до переконаня, що прійде часъ, що дерево до Америки, треба буде спроваджати зъ Нѣмеччины. Лѣсы въ Америцѣ выставленй на страшне знищене, такъ через безпощадне вырубоване, якъ и через великаньскй пожоги лѣсній, котрй въ короткôмъ часѣ сотки тысячей акрôвъ лѣса нищать. — Если рядъ не постараеть ся о средства охороны для лѣсôвъ, то тй въ коротцѣ будуть рѣдкостію въ Америцѣ.

Въ слѣдуючôмъ роцѣ будуть обходити Мадяре 1000 лѣтну рôчницю свого прибутя на мѣсце где мешкають теперь, своихъ правъ, и взагалѣ свого житя.

Молись, трудись, учись, до СОЮЗА запишись, до читальнѣ ходи, Бога въ сердцю май, ближняго люби, церковь посѣщай, **Свободу читай.** Русь святу люби, доброму научай ся, грошей не марнуй, въ процеса не вдавай ся. Въ лютерію не грайте, **тôлько грошъ щадѣть**

Братя! намъ треба „Народного Дому“, ану скинтесь по центови Се не забувайте! . . . . **Буде зъ васъ.**